نگاه کارشناس

آینده مخالفان عمران‌خان

پیرمحمد ملازهی: خروجی انتخابات پاکستان اگر چه باعث شگفتی سیاستمداران داخلی و همچنین کانون‌های قدرت در خارج از منطقه جنوب آسیا شده است اما بدون تردید اگر هم بعدی که تشکیل دولت ائتلافی توسط «عمران‌خان» نامزد حزب تحریک انصاف است با چالش‌ها و موانعی روبه‌رو خواهد بود. اگر به قبل از برگزاری انتخابات اخیر پاکستان رجوع کنیم، مهم‌ترین پرونده‌ای که در سطح ملی باعث برانگیخته شدن چالش‌های متفاوتی شد برکناری نواز شریف به اتهام پولشویی و فساد مالی گسترده بود. به نظر می‌رسد ارتش پاکستان در همان مقطع تصمیم گرفت احزاب سنتی مانند حزب مسلم‌لیگ (شاخه نواز) و حزب مردم را که ۲ حزب سنتی در پاکستان به شمار می‌روند از هسته مرکزی قدرت در اسلام‌آباد دور کند. این در حالی است که تشکیل دولت در پاکستان از گذشته تاکنون تابع ۲ مولفه بوده: نخست تشکیل دولت از راه کودتا و دوم، تشکیل دولت از راه برگزاری انتخابات که ۲ حزب مذکور در طول ادوار گذشته زمام امور را در دست داشته‌اند. اگر به سابقه دولت‌هایی که توسط احزاب مسلم‌لیگ و مردم تشکیل شده‌اند نگاه کنیم به وضوح می‌بینیم هر دو جناح تا حدودی در مقابل ارتش پاکستان استقلال عمل از خودشان نشان داده‌اند که برای بدنه ارتش قابل قبول نبوده است. با این حال جایی که نواز شریف با بی‌اعتنایی کردن وضعیت امنیت ملی و روابط با همسایگان و قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای به سمت آوردن و ائتلاف با چنین جناح‌هایی می‌تواند قوی‌تر باشد، یکی دیگر از مسائلی که برخی‌ها آن را گمانه‌زنی می‌کنند احتمال ائتلاف میان مسلم‌لیگ و حزب مردم است. باید دانست که این دو جریان سنخیتی با یکدیگر ائتلاف می‌کنند و حتی باید این امر را تا حد زیادی محال دانست اما احتمال دارد هر دو طیف برای تشکیل فراکسیون بزرگ‌تر و اعمال فشار بر عمران‌خان با یکدیگر کنار بیایند.

این در حالی است که اشخاصی مانند مولانا فضل‌الرحمان از حزب جمعیت علمای اسلام پاکستان انتخابات را محکوم کرده و در ادامه برخی از جناح‌های تندرو هم مواقع حرف او هستند و همین موضع ممکن است باعث تقویت و تثبیت موضع مخالفان شود. در امتداد این وضعیت نیروهای مذهبی پاکستان اگر چه به عنوان یک جناح منعصب قلمداد می‌شوند اما به لحاظ سیاسی مایل نیستند فرصت به دست تندروها بیفتد. از این جهت است که احزاب مسلم‌لیگ و مردم به برگزاری انتخابات معتقد اشاره می‌کنند اما بدون تردید ارتش پاکستان در وهله اول خواهان حداکثر ثبات و روی دوباره وقوع تقلب در انتخابات خواهد بود و از سوی دیگر نمی‌گذارد انتخابات مجدد برگزار شود. در نهایت احتمال دارد که تظاهرات مسالمت‌آمیز و قابل کنترل در برخی نقاط پاکستان به وقوع بپیوندد.

گزینه خطرناک‌تر این است که اگر ارتش برگزار نکند که خواهان لغو نتایج انتخابات شود و مردان شلمان، احتمال اقدام ارتش پاکستان و وقوع کودتا افزایش پیدا می‌کند. به عبارت دیگر، اگر احزاب نتوانند با یکدیگر کنار بیایند ممکن است ارتش وارد میدان شود و اوضاع را در جایی که نواز شریف بر اساس پشتوانه مردمی و حزبی خود مواضعی مغایر با سیاست‌های ارتش برگزید و حتی با «نزدیا مودی» نخست‌وزیر هند دیدارهایی را ترتیب داده بود که مسائل کشمیر مطرح شده بود و این دقیقا به معنای خط قرمزهای ارتش قلمداد می‌شود.

در مقابل شاهد آن هستیم که برخی احزاب کشمیر در قالب احزاب پوششی از عمران خان حمایت کردند که این رخداد نیز بدون اجازه ارتش امکان‌پذیر نبود. از این جهت است که تشکیل دولت ائتلافی در پاکستان با مشکلاتی روبه‌رو خواهد بود. به عنوان مثال اگر حزب مردم در این راستا دست به مقاومت جدی بزند، احتمال دارد شاهد یک هرج‌ومرج نسبی در پاکستان باشیم، چرا که در زمان برگزاری انتخابات شاهد عملیات‌های تروریستی بودیم و این موضوع می‌تواند در حالت فعلی از سوی برخی افراطی‌ها مجدداً تکرار شود. نکته بسیار مهم این است که در این دور از انتخابات احزاب مذهبی میانه‌رو به برگزاری انتخابات آزاد پیدا کردند اما با عمران‌خان وارد بیعت نشدند که این خود یک تحول بزرگ به حساب می‌آید اما از دیگر سو شاهد عدم کسب آرا از سوی جناح‌های سیاسی منتسب به افراطیون هستیم. این نشانه‌ها حاکی از آن است که ارتش تمایل دارد یک جریان یا نفر همسو با خود زمام امور را در دست بگیرد. باید توجه داشت ائتلاف مسلم‌لیگ و حزب مردم با تحریک انصاف منتفی است اما بدون شک عمران خان با حزب مسلم‌لیگ (شاخه قائد اعظم) که منتسب به پرویز مشرف است وارد مذاکرات جدی خواهد شد.

بخش دیگری از ائتلاف تحریک انصاف را باید در میان احزاب کوچک‌تر، احزاب محلی مانند احزاب بلوچستان و ایالت سند جست‌وجو کرد، چرا که آنها به اندازه خود کرسی‌هایی به دست آورده و ائتلاف با چنین جناح‌هایی می‌تواند قوی‌تر باشد. یکی دیگر از مسائلی که برخی‌ها آن را گمانه‌زنی می‌کنند احتمال ائتلاف میان مسلم‌لیگ و حزب مردم و حتی باید این امر را تا حد زیادی محال دانست اما احتمال دارد هر دو طیف برای تشکیل فراکسیون بزرگ‌تر و اعمال فشار بر عمران‌خان با یکدیگر کنار بیایند.

پشت‌پرده سناریوی امنیتی اتاق عملیات عبری- عربی در بلوچستان پاکستان

هدف: خلق بحران تروریستی در ایران

پویان شریعت: افراط‌گرایی به عنوان یک بحران و شناخت امنیتی همواره تاثیری جدی بر کشورها و مردم منطقه آسیای مرکزی و غرب آسیا داشته است؛ موضوعی که به جغرافیای این مناطق محدود نشد و توانست با رشد و گسترش تشکیلاتی در سراسر جهان به عنوان تهدیدی جدی در عرصه امنیت جهانی واکنش‌های مختلفی را در کشورهای هدف در پی داشته باشد. در این میان پاکستان که به عنوان بهشت گروه‌های افراط‌گرا و تروریست در ادبیات امنیتی و رسانه‌ای غرب مطرح می‌شود از جایگاه ویژه و قابل توجهی برخوردار است. با گذشت ۷ سال از بحران تروریسم تکفیری در منطقه شام و عراق و واکنش جمهوری اسلامی و متحدانش که به عنوان محور مقاومت مطرح می‌شوند، نوع مواجهه و شکل تقابل برخی کشورهای اثرگذار در ایجاد و رشد این بحران با تهران و محور مقاومت با تغییراتی همراه بود. یکی از نخستین تغییرات در این تقابل را می‌توان انتخاب مختصات جدیدی برای رشد و بروز بنیادگرایی رادیکال از منطقه غرب آسیا به موقعیت آسیای مرکزی عنوان کرد. در واقع به اعتقاد برخی کارشناسان مسائل امنیتی، به عنوان نخستین گام در روندی جدید مثلث عبری- عربی- غربی می‌توان به بازگشت تروریست‌ها به سرزمین مادری خود (یعنی پاکستان و افغانستان) و افزایش تهدید از نوار مرزی شرق ایران به نظام جمهوری اسلامی به عنوان پرچمدار مقاومت در منطقه اشاره داشت. در همین راستا خبرگزاری دویچه‌وله آلمان یک ماه قبل به نقل از یک «NGO» مخالف رژیم صهیونیستی، اعلام کرد: سرویس اطلاعاتی موساد در راستای تسهیل در تحقق استراتژی عربی به ریاض و ضربه زدن به نظام حاکم در ایران، در یک طرح مشترک با سرویس اطلاعاتی عربستان توافق کرده تعدادی از سران گروه‌های تروریستی «سپاه خاص پاکستان» از جمله «محمدامین لدغیلوی»، «نورنگزیب فاروقی»، «حافظ سعیدی از لشکر طیبه»، «ابراهیم قاسمی»، «مسرور نواز جنگوی» و «معاویه اعظم طارق» را پرونده چند «NGO» در کشورهایی چون امارات عربی متحده، ترکیه، مصر، لبنان و آذربایجان ملاقات کنند به گفته این خبرگزاری، هدف دو سرویس مذکور از این ملاقات‌ها این است که در این جلسات بتوانند آنها را برای دفاع از سیاست‌های پادشاه سعودی برای نزدیکی به تل‌آویو و همچنین مهندسی در سیاست خارجی دولت وی در قبال یا دولت‌های گذشته پاکستان روی خواهد داد، کاملاً واضح است که مبارات بریتانیا در این کشور را لمس کند. درست است که لندن در پاکستان کار شگرفی ندارد اما باید توجه داشت که امکانات جایگزین بریتانیا شده است. اگر چه شرایط در نظم کنونی جهان تغییر پیدا کرده اما باید بدانیم اکثر تکنوکرات‌های پاکستان در کشورهای غربی تحصیل کرده‌اند و در مقابل زنال‌های ارتش و بدنه سرویس اطلاعاتی پاکستان به دنبال آن هستند که بتوانند رابطه کشورشان با آمریکا را مورد تجدیدنظر قرار دهند.

پادمان باشد نگاه ترامپ به پاکستان، رابطه ۲ طرف را با مشکل مواجه کرده است؛ واشنگتن معتقد است رقمی در حدود ۳۳ میلیارد دلار برای مبارزه با تروریسم در اختیار اسلام‌آباد قرار گرفته اما هیچ اتفاق خاصی در بحث موضوعات تروریستی اتفاق نیفتاده است. باید این مسأله را آینده پاکستان درباره مسائل سیاست خارجی با مواضع جدی روبه‌رو خواهد شد و باید تصمیم بگیرد که آیا با آمریکا و شرکای غربی خود، راه را ادامه خواهد داد؟

*تحلیلگر ارشد مسائل جنوب آسیا و شبه‌قاره

پژوهشگر حوزه تروریسم

هدف اصلی تروریست‌ها در ایران چیست؟

■ **فراگاه طرح و عملیات باجور و اورکزی**

در همین راستا ۲ منطقه باجور و اورکزی در مناطق قبیله‌ای به عنوان قرارگاه‌های عملیاتی و ۳ منطقه دلبندین، جناح و تربت به عنوان مراکز لجستیکی تشکیل شده است. منطقه باجور به مرکزیت شهر خار میزبان ۴ قبیله بزرگ عثمان خیل، ترکانی، ماموند و سالارزئی است که مدت زیادی در این منطقه سکونت دارند. شاخه تحریک پاکستان این منطقه به رهبری مولوی فقیر محمد، علیه دولت مرکزی فعالیت می‌کند. وی که از متحدان نزدیک رهبر فعلی القاعده (ایمن الظواهری) و کارشبه سپاه تروریستی شاید امروز دیگر به اندازه بازه زمانی قبل از عملیات آمریکا علیه سران القاعده، برای ایجاد قرارگاه پنهان نمی‌باشد، از سوی دیگر ایجاد ناامنی و اجرای عملیات تروریستی در ایران نیاز به قرارگاه طراحی و اطلاعاتی در کنار عقبه لجستیکی دارد.

این منطقه علاوه بر مرزبانی طالبان، به عنوان یکی از مراکز و قرارگاه‌های عملیاتی القاعده نیز به شمار می‌رود که تحلیل اقدامات القاعده در این مجال نمی‌گنجد از مهم‌ترین دلایل توجه سرویس سعودی و صهیونیستی به این منطقه وجود ارتباط سابقه القاعده پاکستان به رهبری قاری محمد ضیا الرحمن در باجور است. عناصر تشکیلاتی این گروه تروریستی را ملیت‌های مختلفی از عربستان، چچن، ترکمنستان، افغانستان و ازبکستان تشکیل می‌دهند؛ مسأله‌ای که به دلیل حضور تشکیلاتی عناصر القاعده این کشورها در شام و عراق و تحمل ضربات سنگین از ایران، خود می‌تواند مولد انگیزه عملیاتی به شمار می‌رود. علاوه بر پشتیبانی از عناصر تشکیلاتی خود، در مواردی به کمک برخی عناصر القاعده نیز پرداخته است. در مجموع این منطقه به عنوان یک مکان جدی برای طرح‌ریزی و اجرای عملیات علیه ملت مسلمان ایران به شمار می‌رود.

قرارگاه طرح عملیات دوم، منطقه‌ای با نام اورکزی در ایالت مراکز و مناطق قبیله‌ای پاکستان به شمار می‌رود که با مرکزیت شهر کالا از اهمیت قابل توجهی برخوردار است. این منطقه به ۲ ناحیه اداری علیا و سفلی تقسیم شده که قبایلی چون اورکزی، موسی‌زئی، علی خیل، ملا خیل، میشتی و شیخان را در خود جای داده است. از جمله دلایل توجه اتاق عملیات مشترک سعودی - صهیونیستی به این منطقه را می‌توان وجود قریب به ۷ هزار عضو سابق تحریک طالبان به رهبری اخونزاده اسلم فاروقی دانست. همچنین گروه مفتی الیاس که از زیرمجموعه‌های طالبان در این ناحیه به شمار می‌رود، نخست اینکه ۲ کشور آماده‌گی خود برای امضای یک قرارداد جدید را نشان داده و با حضور در پای میز مذاکره درباره راهکارهای موجود جهت حل معضل تروریسم در منطقه و ابزاره‌ای که برای پایان دادن به آن باید به کار گرفته شود، قرار خود را به نمایش می‌گذارد. این اظهار نظر عمران خان حجت را بر کانچنشینان ریاض تمام کرد که اسلام‌آباد در جنگ‌هایی که آتش آن از ریاض برافروخته شده شرکت نخواهد کرد و داشتن چنین اراده‌ای از پاکستان انتظاری نابجا ارزیابی می‌شود. از سوی دیگر، اظهارات وی درباره حضور پاکستان در منطقه به عنوان میانجی، اشاره‌ای دیگر به سران عربستان سعودی برای پایان دادن به جنگ‌افروزی‌های رژیم آل‌سعود است.

■ **مذاکره یا هند**

عمران خان درباره هند هم همین نگاه وجود دارد. رهبر جنبش انصاف درباره روابط با هندوستان تاکید دارد که روابط حسنه میان هند و پاکستان باعث بهبود وضعیت در شبه‌قاره و جنوب آسیا خواهد شد و فواید این امر متوجه هر ۲ کشور خواهد بود. وی با بیان اینکه ورود نیروهای نظامی به مناطق غیرنظامی باعث تضییع حقوق شهروندان آن منطقه خواهد شد نه تظلم و ستم به شهروندان کشمیری و عدم رعایت حقوق مردم این منطقه سخنگه به میان می‌آورد و خواستار مذاکره میان اسلام‌آباد و دهلی جهت حل و فصل مساله کشمیر است. عمران خان که پیش از این درباره بهبود روابط سیاسی با هند در زمان مبارزات انتخاباتی سخن گفته بود با تکرار مواضع سابق خود عزم جنبش انصاف و دولت آتی پاکستان را برای رقم زدن دستاوردهای جدید و پیشرفت قابل توجه در روابط میان ۲ رقیب دیرینه در جنوب آسیا به رخ می‌کشد.

نکته‌ای که باید به آن توجه کرد این است که اظهارات عمران خان درباره سیاست خارجی پیشین و پس از پیروزی در انتخابات تغییری نداشته است. بسیاری از سیاستمداران سابق پاکستان پیش از انتخابات و برای کسب رای مردم، شعارهای جالبی را درباره سیاست خارجی خود در صورت پیروزی بویژه در خصوص روابط با هندوستان دادەاند ولی پس از پیروزی بدون توجه به شعارهای خود همان سیاست‌های سابق را در پیش گرفته‌اند اما به نظر می‌رسد عمران خان برای حل اختلافات موجود میان ۲ غول آسمی در جنوب آسیا بسیار مصمم است. به هر حال آنچه در عرصه سیاست خارجی پاکستان اتفاق خواهد افتاد، توازن با قدرت‌ها و تقویت مناسبات با همسایگان است. در این بین، شرکای دیگری مانند چین و روسیه هم وجود دارند که جایگاه آنها در ادبیات سیاست خارجی اسلام‌آباد بویژه در محور امنیت و اقتصاد به صورت کلیدی تعریف شده که بازتعریف آن به سیاست‌های آتی تحریک انصاف موکول خواهد بود.

*تحلیلگر پاکستانی

گزارش «وطن امروز» از پیدا و پنهان سیاست خارجی «تحریک انصاف»

عمران خان چگونه عمل می‌کند؟

مجتبی مومنی*: برخی کارشناسان پاکستانی معتقدند نبود ثبات و استقلال سیاسی و اقتصادی در این کشور باعث خواهد شد تا تحریک انصاف و در رأس آن عمران خان نتواند یک سیاست خارجی کاملاً مستقل را در پیش گیرد و باید شاهد دخالت‌های مستقیم و غیرمستقیم کشورهای اثرگذار در اسلام‌آباد باشیم. نبود استقلال سیاسی و اقتصادی در پاکستان امری است که همیشه باعث خلق چالش‌های متعدد برای دولت‌های مختلف در پاکستان شده و ورود بازیگران بین‌المللی اعم از شرکت‌ها و سازمان‌های چندملیتی و بین‌المللی، به‌علاوه کشورهای اثرگذار در عرصه سیاسی پاکستان را رقم زده که بدون تردید سرنوشت سیاسی این کشور را تا حدودی با تغییر روبه‌رو می‌کند.

در این راستا، عمران خان با در نظر داشتن این موضوع اقداماتی را پیش از این مدنظر قرار داده است تا هر چه بیشتر از دخالت و تاثیرگذاری بازیگران بین‌المللی بر عرصه قدرت و سیاست در پاکستان بکاهد. رهبر جنبش تحریک انصاف پاکستان در قالب یک برنامه صد روزه با استفاده از شخصیت‌های خبره و باتجربه به بهره‌گیری از پتانسیل نسل جوان، سعی در بسامان کردن وضعیت سلامت، آموزش و پرورش، مبارزه با فساد اقتصادی و اداری، سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی، اشتغال، توسعه کشاورزی، بهبود وضعیت آب و خطوط زنان دارد.

بسیاری از رهبران سیاسی جنبش تحریک انصاف معتقدند با بهبود محورهایی که در سخنان عمران خان به آن اشاره شده است، تاثیرات مستقیم و مشهودی در سیاست خارجی دولت وی در قبال یا دولت‌های گذشته خواهد روی خواهد داد، کاملاً واضح است که استقلال پاکستان از بازیگران بین‌المللی در امور بادشده و مبارات بریتانیا در این کشور را لمس کرد. درست است که لندن در پاکستان کار شگرفی ندارد اما باید توجه داشت که امکانات جایگزین بریتانیا شده است. اگر چه شرایط در نظم کنونی جهان تغییر پیدا کرده اما باید بدانیم اکثر تکنوکرات‌های پاکستان در کشورهای غربی تحصیل کرده‌اند و در مقابل زنال‌های ارتش و بدنه سرویس اطلاعاتی پاکستان به دنبال آن هستند که بتوانند رابطه کشورشان با آمریکا را مورد تجدیدنظر قرار دهند.

از سوی دیگر، تیم دیپلماتیک بسیار قوی وی که شامل چندین وزیر سابق خارجه پاکستان همچون «شاه محمود قریشی»، «خرشید محمود شویم» و «سردار عارف احمد» به انضمام چندین دیپلمات قدرتمند دیگر همچون «شیرین مزاری» و «اسد عمر» هستند، باعث شده است تا آینده روشنی پیش روی سیاست خارجی جنبش انصاف و حضوری قدرتمند برای این حزب در وادی سیاست خارجی منصور شویم. باید این مسأله را قبل از ورود به بحث سیاست خارجی دولت جنبش انصاف مدنظر داشت که او همچنین تاکید می‌کند که سطح روابط با افغانستان باید تا حدی باشد که ۲ کشور مرزهای خود را به روی اتباع یکدیگر بگشایند و مشکلات امنیتی و سیاسی هرچه سریع‌تر حل و فصل شود.

■ **زنگ خطر برای واشنگتن**

رهبر جنبش انصاف همچنین درباره روابط اسلام‌آباد- واشنگتن یا را از سطح توقعات فراتر گذاشته و این روابط را مشروط به توازن در روابط توأم با احترام متقابل اعلام کرده است. این سخن مختصر عمران خان درباره روابط با ایالات متحده و نپرداختن تفصیلی به این موضوع، خود زنگ خطری است برای واشنگتن تا در روابط خود با اسلام‌آباد با احترام بیشتری رفتار کرده و قدم اشتباهی در این زمینه برندارد، چراکه نخستین اقدام سردمداران کاخ سفید علیه پاکستان به متشنج شدن روابط فی‌مابین خواهد انجامید همان گونه که عمران بار اول وارد آمدن ضربات فراوانی به آمریکا در جنوب آسیا خواهد شد. همچنین اگر به مواضع عمران خان درباره روابط با عربستان سعودی نگاهی گذرا بیندازیم، می‌بینیم که او در بخش‌هایی از صحبت‌های خود، ریاض را کشوری خواند که در لحظات سخت کنار پاکستان ایستاده است. نه به اینجای کار شاید خیلی‌ها از وی انتقاد کنند اما او بلافاصله با اظهار نظری جالب و در عین حال عجیب، دندان طمع ریاض را تیز کردن اسلام‌آباد در اقدامات خطرناک خود کشید و اعلام کرد: «پاکستان در مسائل جاری خاورمیانه نقش میانجی را بازی خواهد کرد.»

> **عمران خان و جنبش انصاف، ایران را یکی از مهم‌ترین همسایگان خود قلمداد می‌کنند و معتقدند افزایش سطح همکاری‌های دوجانبه میان تهران و اسلام‌آباد باعث می‌شود ۲ کشور بتوانند در مسائل سیاسی، اقتصادی و امنیتی پیشرفت چشمگیری به دست آورند**

این موضع‌گیری به شکلی دیگر هم بیان شد، او اعلام کرد که پاکستان به جای شرکت در جنگ‌های جاری دولت‌های پاکستان به آسانی توانایی عبور از این خطوط قرمز را ندارند. امور مرتبط با هند، منطقه کشمیر و همچنین روابط با ایالات متحده آمریکا از جمله این خطوط قرمز به شمار می‌روند.

سیاست خارجی عمران خان بیش از هر چیز بر بهبود روابط با همسایگان و دوستان منطقه‌ای متمرکز شده است و وی بهبود روابط با همسایگان و شرکای منطقه‌ای را کلید پیروزی در مساله سیاست خارجی قلمداد می‌کند.

■ **همکاری با تهران، همسویی با کابل**

عمران خان و جنبش انصاف، ایران را یکی از مهم‌ترین همسایگان قلمداد می‌کنند و معتقدند افزایش سطح همکاری‌های دوجانبه میان تهران و اسلام‌آباد باعث می‌شود ۲ کشور بتوانند در مسائل سیاسی، اقتصادی و امنیتی پیشرفت چشمگیری به دست آورند. همچنین اگر به مواضع عمران خان درباره روابط با عربستان سعودی نگاهی گذرا بیندازیم، می‌بینیم که او در بخش‌هایی از صحبت‌های خود، ریاض را کشوری خواند که در لحظات سخت کنار پاکستان ایستاده است. نه به اینجای کار شاید خیلی‌ها از وی انتقاد کنند اما او بلافاصله با اظهار نظری جالب و در عین حال عجیب، دندان طمع ریاض را تیز کردن اسلام‌آباد در اقدامات خطرناک خود کشید و اعلام کرد: «پاکستان در مسائل جاری خاورمیانه نقش میانجی را بازی خواهد کرد.»

این موضع‌گیری به شکلی دیگر هم بیان شد، او اعلام کرد که پاکستان به جای شرکت در جنگ‌های جاری دولت‌های پاکستان به آسانی توانایی عبور از این خطوط قرمز را ندارند. امور مرتبط با هند، منطقه کشمیر و همچنین روابط با ایالات متحده آمریکا از جمله این خطوط قرمز به شمار می‌روند.

سیاست خارجی عمران خان بیش از هر چیز بر بهبود روابط با همسایگان و دوستان منطقه‌ای متمرکز شده است و وی بهبود روابط با همسایگان و شرکای منطقه‌ای را کلید پیروزی در مساله سیاست خارجی قلمداد می‌کند.

■ **همکاری با تهران، همسویی با کابل**

عمران خان و جنبش انصاف، ایران را یکی از مهم‌ترین همسایگان قلمداد می‌کنند و معتقدند افزایش سطح همکاری‌های دوجانبه میان تهران و اسلام‌آباد باعث می‌شود ۲ کشور بتوانند در مسائل سیاسی، اقتصادی و امنیتی پیشرفت چشمگیری به دست آورند. همچنین اگر به مواضع عمران خان درباره روابط با عربستان سعودی نگاهی گذرا بیندازیم، می‌بینیم که او در بخش‌هایی از صحبت‌های خود، ریاض را کشوری خواند که در لحظات سخت کنار پاکستان ایستاده است. نه به اینجای کار شاید خیلی‌ها از وی انتقاد کنند اما او بلافاصله با اظهار نظری جالب و در عین حال عجیب، دندان طمع ریاض را تیز کردن اسلام‌آباد در اقدامات خطرناک خود کشید و اعلام کرد: «پاکستان در مسائل جاری خاورمیانه نقش میانجی را بازی خواهد کرد.»

این موضع‌گیری به شکلی دیگر هم بیان شد، او اعلام کرد که پاکستان به جای شرکت در جنگ‌های جاری

بررسی مناسبات دیپلماتیک تهران - اسلام‌آباد در گفت‌وگوی «وطن امروز» با معاون حقوقی پیشین وزارت خارجه پاکستان

علیه ترور

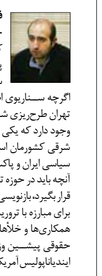

فرشاد گلزاری: چندی است فعالیت جریان‌های افراطی در نوار شرقی کشورمان نسبت به گذشته افزایش پیدا کرده که این موضوع تنها بخشی از سناریوی «تزریق بحران» به شمار می‌رود. اگرچه سناریوی اصلی در این باره از سوی واشنگتن علیه تهران طرح‌ریزی شده است اما بازوهای کمکی در این بین وجود دارد که یکی از آنها تهدیدات تروریستی در مرزهای شرقی کشورمان است. در این راستا همکاری‌های نظامی و سیاسی ایران و پاکستان اهمیت ویژه‌ای به خود می‌گیرد اما آنچه باید در حوزه تامین امنیت مرزها در دستور کار طرفین قرار بگیرد، بازنویسی قراردادهای حقوقی و معاهدات فی‌مابین برای مبارزه با تروریسم است. برای روشن شدن ابعاد این همکاری‌ها و خلأهای موجود با «سکندر احمدشاه» معاون حقوقی پیشین وزارت خارجه پاکستان و استاد دانشگاه ایندیانا پولیس آمریکا به گفت‌وگو نشستیم.

***

■ **آگوست ۱۹۶۰ قراردادی مرزی میان ایران و پاکستان منعقد شد که تا به امروز ۲ طرف از آن تبعیت کرده‌اند اما در سال‌های اخیر شاهد اقدامات تروریستی متعدد از ناحیه شرقی ایران (مرز مشترک با پاکستان) هستیم که انتقادهای زیادی را به این قرارداد از سوی نخبگان و محافل حقوقی موجب شده است؛ از حیث جهت مبارزه با تروریسم وجود دارد؟**

ماهیت قرارداد امضا شده میان ایران و پاکستان، امور مرزی و تعیین خطوط و علائم مرزی قراردادی را دربرمی‌گیرد که در زمان خود تمام موارد مورد نظر هر دو طرف را شامل شده است. در بندهای مختلف این قرارداد مسائل گوناگون که همین امر باعث وارد آمدن ضربات فراوانی به آمریکا در جنوب آسیا خواهد شد. همچنین اگر به مواضع عمران خان درباره روابط با عربستان سعودی نگاهی گذرا بیندازیم، می‌بینیم که او در بخش‌هایی از صحبت‌های خود، ریاض را کشوری خواند که در لحظات سخت کنار پاکستان ایستاده است. نه به اینجای کار شاید خیلی‌ها از وی انتقاد کنند اما او بلافاصله با اظهار نظری جالب و در عین حال عجیب، دندان طمع ریاض را تیز کردن اسلام‌آباد در اقدامات خطرناک خود کشید و اعلام کرد: «پاکستان در مسائل جاری خاورمیانه نقش میانجی را بازی خواهد کرد.»

این موضع‌گیری به شکلی دیگر هم بیان شد، او اعلام کرد که پاکستان به جای شرکت در جنگ‌های جاری دولت‌های پاکستان به آسانی توانایی عبور از این خطوط قرمز را ندارند. امور مرتبط با هند، منطقه کشمیر و همچنین روابط با ایالات متحده آمریکا از جمله این خطوط قرمز به شمار می‌روند.

سیاست خارجی عمران خان بیش از هر چیز بر بهبود روابط با همسایگان و دوستان منطقه‌ای متمرکز شده است و وی بهبود روابط با همسایگان و شرکای منطقه‌ای را کلید پیروزی در مساله سیاست خارجی قلمداد می‌کند.

■ **همکاری با تهران، همسویی با کابل**

عمران خان و جنبش انصاف، ایران را یکی از مهم‌ترین همسایگان قلمداد می‌کنند و معتقدند افزایش سطح همکاری‌های دوجانبه میان تهران و اسلام‌آباد باعث می‌شود ۲ کشور بتوانند در مسائل سیاسی، اقتصادی و امنیتی پیشرفت چشمگیری به دست آورند. همچنین اگر به مواضع عمران خان درباره روابط با عربستان سعودی نگاهی گذرا بیندازیم، می‌بینیم که او در بخش‌هایی از صحبت‌های خود، ریاض را کشوری خواند که در لحظات سخت کنار پاکستان ایستاده است. نه به اینجای کار شاید خیلی‌ها از وی انتقاد کنند اما او بلافاصله با اظهار نظری جالب و در عین حال عجیب، دندان طمع ریاض را تیز کردن اسلام‌آباد در اقدامات خطرناک خود کشید و اعلام کرد: «پاکستان در مسائل جاری خاورمیانه نقش میانجی را بازی خواهد کرد.»

این موضع‌گیری به شکلی دیگر هم بیان شد، او اعلام کرد که پاکستان به جای شرکت در جنگ‌های جاری

■ **یکی از دلایل مهم گسترش گروه‌های تروریستی در مرز ایران و پاکستان عدم توسعه رفاهی و اقتصادی است؛ ۲ کشور چگونه می‌توانند این مشکل را حل و فصل کنند؟**

همان‌طور که تلویحاً اشاره کردید یکی از راهکارهای دیگری که می‌توان جهت حل این معضل در مناطق مرزی به کار بست این است که ۲ کشور با استفاده از ابزارهای سیاسی و اقتصادی که در اختیار دارند مردم این مناطق را همسو با اهداف خود کرده و مانع از جذب آنها توسط گروه‌های تروریستی و حتی جریان‌های جدایی‌طلب شوند. البته سیاست‌هایی که قرار است اجرا شود نباید از نوع سیاست‌های کوتاه‌مدت جهت رفع موقتی این معضلات در منطقه باشد، چرا که بدینگونه سیاست‌ها نه‌تنها باعث جذب عموم این مناطق به سوی خواسته‌های مورد نظر اسلام‌آباد و تهران نخواهد شد، بلکه باعث فعال شدن گروه‌های نامنیوناکیونالیست‌وسیال موجود در منطقه خواهد شد. در این راستا می‌توان به ایجاد مناطق آزاد تجاری، توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل و تأمین امنیت مرزی اشاره کرد.

■ **یکی از مسائلی که در سال‌های اخیر شاهد بودیم چند فروند پهپاد از طریق مرز پاکستان وارد مرز ایران شده است که برخی متعلق به جریان‌های افراطی حاضر در مرز ۲ کشور بوده است، آیا از منظر حقوقی نباید در این باره توافقاتی میان ۲ طرف حاصل شود؟**

درباره استفاده از تکنولوژی هواپیماهای بدون سرنشین در مناطق مرزی باید ۲ کشور به توافقات سازنده‌ای جهت همکاری‌های نظامی- اطلاعاتی برآمده از این تکنولوژی دست پیدا کنند، تنها در این صورت است که پرواز پهپادهای نظامی و اطلاعاتی در مناطق مرزی و حتی عمق خاک کشور مقابل، جهت مبارزه با گروه‌های تروریستی می‌تواند نتیجه‌بخش قلمداد شود اما در غیر این صورت چنین اقداماتی به معنی نقض حریم هوایی و حتی جاسوسی از کشور مقابل قلمداد خواهد شد.

نکته مهم‌تر، استفاده گروه‌های تروریستی از این تکنولوژی در مرز مشترک ایران و پاکستان است. باید توجه داشت تکنولوژی استفاده از هواپیماهای بدون سرنشین علاوه بر اینکه می‌تواند یک تکنولوژی بسیار مهلک و خطرناک به شمار رود در مقایسه با سایر تکنولوژی‌های اطلاعات نظامی ابزاری است که براحتی می‌توانند در اختیار جریان‌های تروریستی قرار بگیرد و همین امر ضرورت دستیابی تهران و اسلام‌آباد به یک توافق جامع جهت مبارزه با این گروه‌ها را بیشتر می‌کند.

■ **به عنوان یک دیپلمات حقوقدان، راه‌های دیگر مقابله با تروریسم و دفع تهدیدهای مشترک ایران و پاکستان را چگونه تحلیل می‌کنید؟**

علاوه بر همکاری‌های سخت، یکی از اموری که می‌تواند باعث دفع تهدیدات ناشی از حضور گروه‌های تروریستی در مناطق مرزی شود توسعه روابط سیاسی است. توسعه روابط سیاسی میان ایران و پاکستان باعث افزایش همکاری میان ۲ کشور در زمینه‌های مختلف و همچنین دستیابی به تفاهمات دیپلماتیک در جهت همکاری‌های جهت مبارزه با گروه‌های تروریستی خواهد شد.

نکته دیگری که می‌توان تاکید روی آن را باعث تامین امنیت مناطق مرزی شود همکاری‌های اقتصادی است. توسعه روابط تجاری و اقتصادی میان تهران و اسلام‌آباد توسعه پیدا کند و حجم مبادلات افزایش یابد، با توجه به اینکه ۲ کشور دارای مرز زمینی مشترک بوده و هزینه حمل و نقل زمینی به صرفه‌تر و در دسترس‌تر از انواع دیگر است، در نهایت باید تمهیدات ویژه‌ای را جهت جلوگیری از وارد آمدن ضربه به روابط و تامین امنیت مرزها در نظر گرفت این مطالبات مهمی نتیجه‌ای در بر نخواهد داشت؛ همان‌گونه که عمدتا طی ۲۰ سال اخیر نتوانسته است به نتیجه‌ای دست پیدا کند، لذا این دولت هم اگر می‌خواهد در مساله کشمیر به پیشرفت قابل توجهی دست پیدا کند باید مطالبات مردم کشمیر را بر خواسته‌های هند و پاکستان ارجحیت داده و در راستای احقاق این حقوق گام بردارد.

عده‌ای معتقدند عمران‌خان بر اساس شعارهایی که ارائه کرده تا حد زیادی می‌تواند پرونده کشمیر را به سرانجام برساند اما باید توجه داشت شعارهای انتخاباتی پیش از آنکه کاربرد تعیین‌کننده در آینده سیاسی یک حزب داشته باشد جنبه تبلیغاتی و کسب رای دارد و نمایندگان و احزاب مختلف برای به قدرت رسیدن از این ابزار به شیوه‌های مختلف استفاده می‌کنند. در بسیاری از موارد احزاب پس از پیروزی در انتخابات اکثر وعده‌های خود را فراموش کرده و در راستای احقاق این شعارها اقدامات موثری انجام نمی‌دهند. این بدان معنی نیست که شعارهای چنین انصاف درباره مسأله کشمیر شعارهای واقعی و سطحی است اما موضوع اصلی این است که پرونده کشمیر مسأله‌ای نیست که دولت پاکستان بتواند به تنهایی آن را حل کند و نیازمند این است که تمام کشورهای دخیل در این ماجرا به میدان بیایند. درباره حل مساله کشمیر و پایان یافتن درگیری به دهه‌ها اختلاف و درگیری میان اسلام‌آباد و دهلی، دیدگاه مشابهی در ۲ شعبه عمران‌خان وجود دارد و او اینگونه که اظهار کرده مصمم به حل کردن مساله کشمیر است. از این‌رو به نظر می‌رسد وی بتواند پیشرفت قابل ملاحظه‌ای در این راستا داشته باشد اما همانگونه که گفته شد مهم‌تر این امری که عمران‌خان نباید توجه خود را از آن سلب کند، مطالبات و خواسته‌های مردم کشمیر است. باید متوجه باشیم کشمیر مسأله‌ای است که حل آن در سطح فردولتی و